

социальная деятельность: приоритеты и перспективы. – Ч. 1. – Вып. 5 (638). – М.: ИПК МГЛУ «Рема», 2012. – С. 278–287. 10. *Переверзев В. Н.* Теория коммуникации: металогический подход // Методы современной коммуникации. Вып. 1. – М.: МГЛУ, 2003. – С. 5–16. 11. *Чернявская В. Е.* Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 248 с. 12. *Jackendoff R. S.* Patterns in the Mind, Language and Human Nature. – N.Y.: Basic Books, 1994. – 246 p. 13. *Larson Ch. U.* Persuasion: reception and responsibility. – Boston, MA: Wadsworth, Cengage Learning, 2010. – 449 p. 14. *Packard V.* The Hidden Persuaders. – L.: Penguin Books, 1991. – 247 p. 15. *Resher N.* Imagining Reality: a study of unreal possibilities. – N. Y.: Open Court, 2003. – 298 p.

Лисенко К.В., викл.,
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка.

ПРОСОДИЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ ІНТЕРОГАТИВІВ В АУДИОЗАПИСАХ РАДІОПОСТАНОВ ТВОРІВ ШЕКСПІРА

У статті розглянуто деякі характеристики просодії питальних висловлювань аудіозаписів радіопостанов Вільяма Шекспіра в діахронічному аспекті. Порівнюються діапазон ЧОТ та паузація як одні з найбільш релевантних показників просодичного оформлення звукового тексту. Зроблено висновок про значну варіативність просодії інтерогативів у діахронічному аспекті.

Ключові слова: просодія, діапазон ЧОТ, інтерогатив, варіативність просодичних показників, паузація.

В статье рассматриваются некоторые просодические характеристики вопросительных предложений в аудиозаписях радиопостановок Вильяма Шекспира в диахроническом аспекте. Сравняется диапазон ЧОТ и паузація как наиболее релевантные показатели просодического оформления звучащего текста. В работе сделан вывод о значительной вариативности просодии интерогативов в диахроническом аспекте.

Ключевые слова: просодия, диапазон ЧОТ, интеррогатив, вариативность просодических показателей, паузація.

The article deals with certain features of interrogative sentences prosody in audio recordings of Shakespeare's plays in diachronic aspect. The fundamental tone frequency range and pauses as the relevant data of audio text prosody are compared. A conclusion is made about substantial variability of interrogative sentences prosody in the diachronic aspect.

Key words: prosody, fundamental frequency range, interrogative, variability of prosody, pausation.

Сучасний період розвитку мовознавства характеризується підвищеною зацікавленістю функціонуванням різноманітних текстів та різновидів дискурсів як продуктів мовленнєвого впливу. За цих обставин мова вивчається із застосуванням різних підходів для аналізу фонетичних засобів експресивного звучання. Значним є інтерес до вивчення процесів функціонування просодичних одиниць в аудіотексті.

Вивчення дискурсивної просодії нині набуло активного розвитку, позаяк без дискурсивних чинників не можуть знайти пояснення багато фонетичних явищ, таких як сильна та слабка акцентуація слів, використання різних типів інтонації, підбір оптимального темпу мовлення, використання різних видів пауз.

Сучасне мовознавство вивчає особливості та закономірності функціонування і взаємодії просодичних параметрів у реалізації англомовного дискурсу телевізійної реклами [Лисичкіна 2005], просодичних маркерів гендерної варіативності в радіо рекламі [Задоріжна 2009], а також просодії як чинника стилеутворення в англійській сценічній та спонтанній мові [Великая 2010], вивченню просодії емотивних виявів сучасної англійської діалогічної мови [Пальянов 2005] та просодії як однієї із ключових характерних рис публічних виступів [Фрейдина 2005], проте діахронічний аспект вивчення просодії сценічної вимови ще не був предметом спеціального дослідження.

У цій роботі представлено результати компаративного аналізу певних характеристик просодичного оформлення інтерогативів окремих текстів публічних виступів в аудіозаписах радіопостанов творів В. Шекспіра в діахронічному аспекті, оскільки навіть вже на перцептивному рівні порівняльний аналіз виявив значні розбіжності з точки зору їхнього фонетичного оформлення.

Як відомо, стиль театральної акторської вимови пройшов ряд етапів у своєму розвитку. Як зазначають дослідники, для початку ХХ століття була характерна декламаційність, театральність, вишколеність звучання, тоді як для середини ХХ століття вже характерне «тихе, сіре, невиразне мовлення», «непоставлений», тихий, однотонний, «неакторський» голос, підкреслено в'яла артикуляція, незакінченість або недоозвученість фрази. І навіть такі якості мовної культури театру, як добре поставлений голос, чітка вимова з точними паузами, мовними тактами, підвищеннями та

пониженнями тону, стали трактуватися як «недостовірні, штучні, такі, що закривають живий зміст» [Петрова 1981], оскільки з часом для глядача більшого значення набуває відвертість почуттів і більш прониклива гра.

Найбільш ефектними засобами емоційного впливу, виразності та дієвості в публічному виступі, як відомо, є риторичні питання, що належать до висловлень своєрідної інтерогативної модальності. Це небуквальні питальні висловлення, у яких на фоні формально-структурної реалізації категорії питальності відбувається формування комунікативної інтенції експресії, що превалює у мовця. Риторичне питання – це ствердження або заперечення, майстерно перетворене в питання, у якому реалізується інтонація констатації та питання, проте без вираженого бажання отримати відповідь безпосередньо. Риторичні питання можуть містити непряму відповідь на поставлене питання, бажання заінтригувати тощо. Риторичні питання належать до так званих сугестивних питань та характеризуються значним експресивним забарвленням [Задоріжна 2009].

Релевантними просодичними характеристиками актуалізації інтерогативів є, залежно від типу питання, різні мелодійні малюнки, оскільки вираження інтерогативності зазвичай позначається своєрідним рухом мелодичного контуру. У реалізаціях спеціальних питань, зокрема, англійці надають перевагу низхідному контуру (поступово-низхідна шкала та низький низхідний термінальний тон). Щодо загального питання, то, хоча мелодичний малюнок тут і є мобільним, найчастіше таке питання характеризується поступово-низхідною шкалою з термінальним висхідним тоном. Для альтернативного ж питання типовим, як відомо, є мелодичний контур, що має два складники – поступово низхідну шкалу з висхідним термінальним тоном у першій частині та поступово-низхідну шкалу в другій.

Розгляньмо та порівняймо варіанти аудіозаписів 1938 року (читає Орсон Веллес, далі Актор 1) та 2003 року (читає Джон Боу, далі Актор 2) виконань ролі Брута з п'єси Шекспіра «Юлій Цезар», у якому герой звертається до громадян Риму із поясненнями щодо вбивства Цезаря. Звернімось до інтерогативів із цього монологу.

До диференційних особливостей реалізації інтерогативів слід віднести, у першу чергу, діапазон ЧОТ. Порівняймо наступне питання у двох виконаннях монологу Брута:

«Had you rather Caesar were living and die all slaves, than that Caesar were dead, to live all free men?»

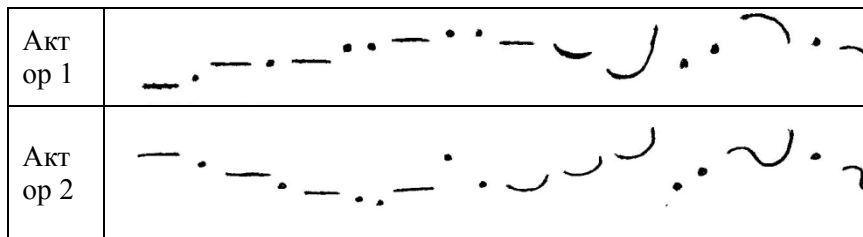
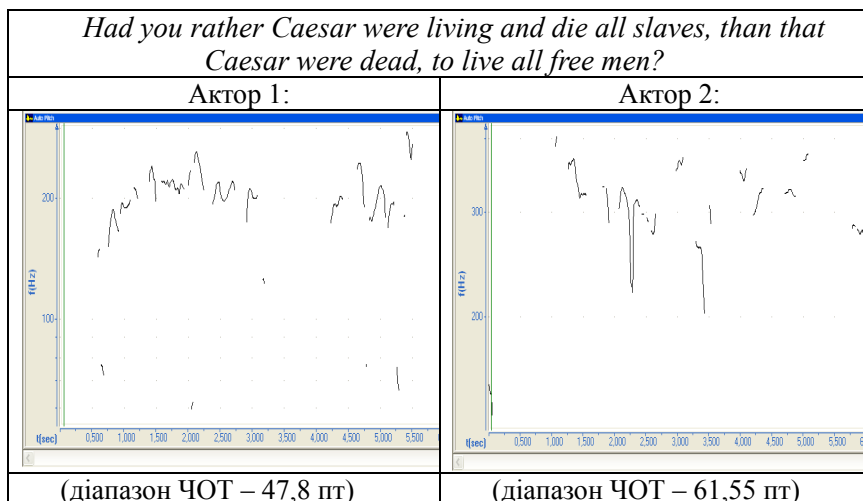

Рис. 1 Інтонограма риторичного альтернативного питання

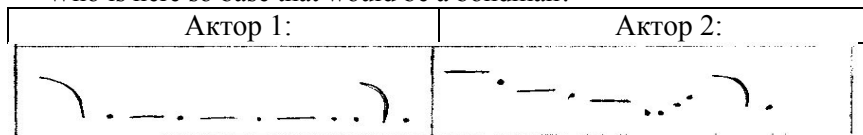

Аналізоване риторичне питання у виконанні Актора 2 характеризується ширшим діапазоном ЧОТ порівняно з Актором 1 (рис. 1) за рахунок значних голосових модуляцій та ковзних ефектів. Відповідно Актор 2 реалізує більш емоційні мелодичні контури порівняно з першим актором, наприклад, високий нисхідний + висхідний vs низький нисхідний + нисхідний та висхідний + високий нисхідний тони.

Одним із способів реалізації впливової функції у публічному виступі є такий риторичний прийом як повтор. Повторювані елементи речення або все речення в цілому надають особливий ритміки всьому виступу, а повтор риторичного питання представляє собою особливо впливовий елемент, виконуючи функцію гіперпідсилення емотивного впливу. Як бачимо з наступного, Брут як

досвідчений оратор для відвернення уваги від факту вбивства неначе заколисує аудиторію повтором з певними варіаціями питання Who is here so vile ... Who is here so rude... Who is here so base...

Who is here so base that would be a bondman?

У цьому реченні (яке, як бачимо, є спеціальним питанням) Актор 1 застосовує високий падаючий тон на першому складі, роблячи логічний наголос, після якого інтонаційний малюнок залишається низьким, рівним, без змін, до термінального високого падаючого на останньому слові. Актор 2, проте, користується поступово низхідною шкалою з додаванням високого падаючого на останньому слові, як і у Актора 1.

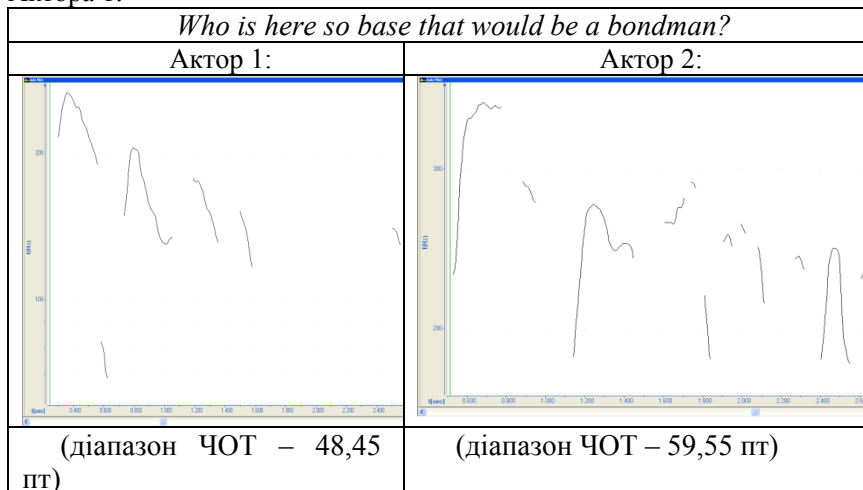
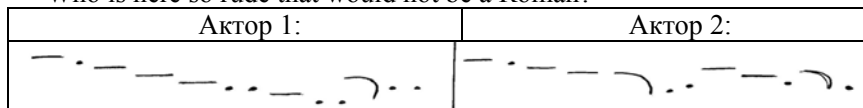

Рис.2.Інтонограма спеціального питання

Розгляньмо та порівняймо діахронічний аспект актуалізації наступного питального речення цього монологу.

Who is here so rude that would not be a Roman?

У вищезазначеному реченні Актор 1 використовує поступово низхідну шкалу, на відміну від Актора 2, який її розриває на слові rude, роблячи на ньому логічний наголос.

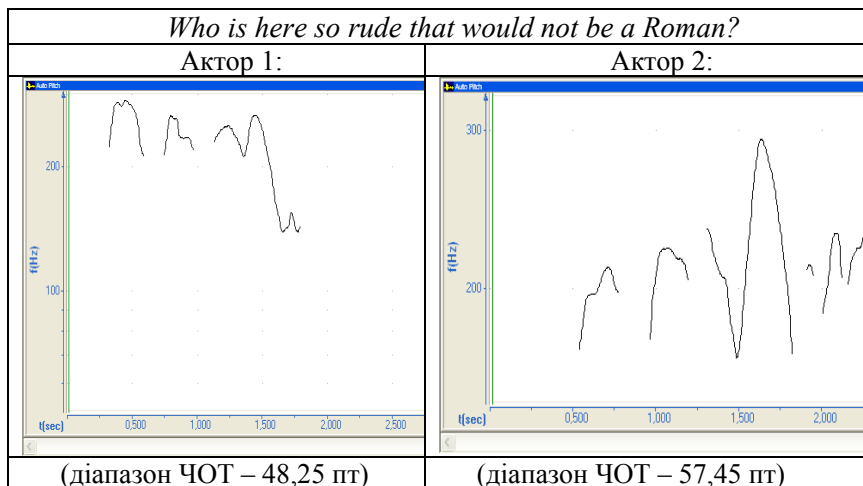
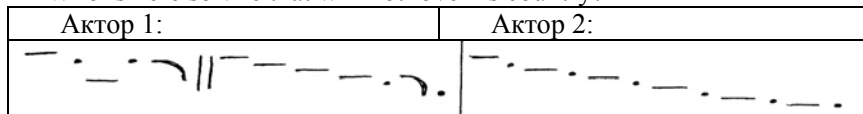

Рис.3. Інтонаграма спеціального питання

Зазначимо, що в актуалізації Актора 2 максимальний сплеск ЧОТ відбувається на ядрі, у центральній та термінальній частині, тоді як в актуалізації Актора 1 максимальний показник ЧОТ трапляється лише в ініціальній частині. Щодо часових характеристик аналізованих питань, то тут слід підкреслити гіперболізовану довгу паузу в актуалізації Актора 1 після слова rude.

Who is here so vile that will not love his country?

У цьому прикладі тепер уже Актор 1 робить логічний наголос на слові vile, застосовуючи високий падаючий тон, за чим слідує пауза та, після паузи, використовує поступово низхідну шкалу. Актор 2, на відміну, використовує просту поступово низхідну шкалу, без логічного наголосу та паузальних розривів.

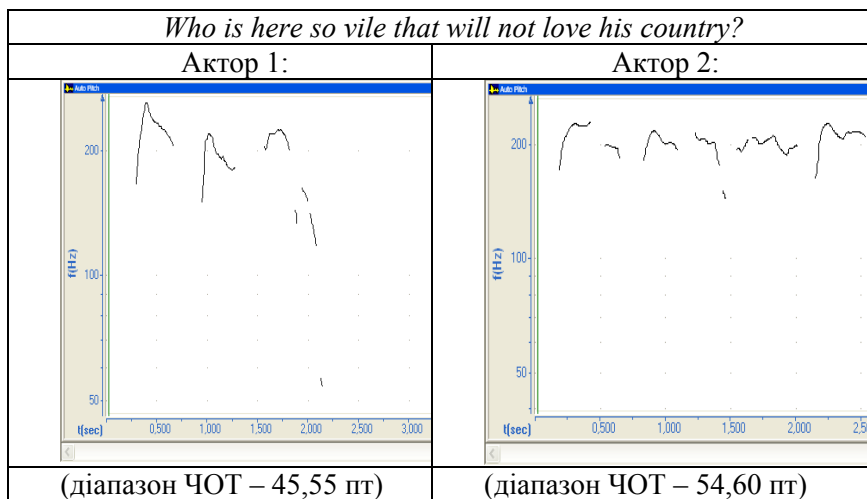

Рис.4.Інтонограма спеціального питання

В актуалізаціях зазначеного питання Актором 1 тональні характеристики відіграють домінуючу роль. Спеціальне питання Актора 1 відрізняється не лише розширеним діапазоном ЧОТ, а й розміщенням максимуму ЧОТ на такті для виділення питального слова. Для реалізації функції емоційного впливу у спеціальному запитанні у Актора 2 тональні та часові характеристики виконують, як бачимо, лише факультативну функцію.

Щодо часових характеристик питань, що порівнюються, то слід зауважити, що в спеціальних питаннях наявні яскраві розбіжності в паузації у двох аналізованих реалізаціях – у першій паузація довжиною 1,43 секунд, у Актора 2 надмірна паузація не спостерігається.

На перцептивному рівні виконання драматичного монологу початку минулого століття можна впізнати за патетичним, перенасиченим гіперпаузами просодичним оформленням. Порівнявши діапазони ЧОТ у виконанні Акторами 1 та 2, зокрема, бачимо, що у Актора 2, який виконував роль Брута 2003 року, діапазон ЧОТ значно ширше, ніж у Актора 1 (1938 рік). Щодо мелодійного контуру, то для досягнення емоційного ефекту актори використовували поперемінно поступово низхідну шкалу та розірвану поступово низхідну шкалу. З іншого боку, Актор 1 майже завжди активніше користувався можливостями гіперпаузації та інших динамічних засобів.

1. *Великая Е. В.* Просодия как фактор стилеобразования (экспериментально-фонетическое исследование на материале английской сценической и спонтанной речи): дис. на соиск. уч. степени доктора филол. наук: 10.02.04. / Елена Васильевна Великая. – Москва, 2010. – 418 с. 2. *Задоріжна Н. І.* Просодичні маркери гендерної варіативності мовлення (на матеріалі англомовного дискурсу радіореклами): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. / Наталія Ігорівна Задоріжна. – Київ, 2009. – 226 с. 3. *Калита А. А.* Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання: [Монографія] / Алла Андріївна Калита. – К. : вид. центр Київськ. держ. лінгв. ун-ту, 2001. – 356 с. 4. *Лисичкіна І. О.* Просодична організація англомовного дискурсу реклами (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі британської телевізійної реклами): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. / Ірина Олексіївна Лисичкіна. – Горлівка, 2005. – 216 с. 5. *Пальянов И. П.* Эмотивность просодии британской диалогической речи и её инокультурная интерпретация: Экспериментально-фонетическое исследование: дис. на соиск. уч. степени кандидата филол. наук: 10.02.04. / Илья Петрович Пальянов. – Волгоград, 2005. – 223 с. 6. *Петрова А. Н.* Сценическая речь. – М.: Искусство, 1981. – 231 с. 7. *Фрейдина Е. Л.* Риторическая функция просодии (на материале британской академической публичной речи): дис. на соиск. уч. степени доктора филол. наук: 10.02.04. / Елена Леонидовна Фрейдина. – Москва, 2005. – 407 с.

Литовченко Д., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ БЛОГІВ, ФОРУМІВ ТА ЧАТІВ)

У статті розглядаються гендерні особливості міжособистісної комунікації в Інтернет-середовищі, аналізуються розбіжності жіночих та чоловічих повідомлень у різних типах соціальних мереж.

Ключові слова: *гендерний чинник, Інтернет-спілкування, стратегія, експресивність, оцінна лексика, лаконічність, образність.*

В статье рассматриваются гендерные особенности межличностной коммуникации в Интернет-среде, анализируются особенности женских и мужских сообщений в различных типах социальных сетей.